

3. *Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Пер. с англ. Под науч. ред. О. И. Шкаратина. - М.: ГУВШЭ, 2000. – 608 с.*

4. *Федулова Л.І. Економіка знань : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.І. Федулова НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. – К., 2009. – 600 с.*

Тетяна ГУРОВСЬКА

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

РОЛЬ ГРУП ІНТЕРЕСІВ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАГАТСТВА

Політичний процес – віддзеркалення зіткнення і боротьби різноманітних суспільних інтересів. Системні трансформаційні процеси і розвиток ринкових відносин створили передумови для формування рентоорієнтованого суспільства та становлення кланово-олігархічної економіки. Зрощення влади та бізнесу призвело до використання функцій держави політичними суб'єктами для реалізації власних егоїстичних інтересів з метою отримання додаткового доходу, що веде до втрат суспільного добробуту. У країнах пострадянського простору це зумовило посилення ролі фінансової олігархії, представленої групами інтересів.

Групи з особливими (спеціальними) інтересами – сукупність індивідів, для яких одні і ті самі заходи викликають односпрямовані зміни корисності (наприклад, виробники конкретних товарів та послуг). Зміна умов виробництва (регулювання цін, будівництво нових підприємств, обсяг державних закупівель, зміни умов імпорту та експорту) для них – дуже важливе питання. Тому такі групи прагнуть підтримувати постійний зв'язок з представниками влади (як правило, чинять тиск на законодавців та чиновників). Відповідно, групи інтересів, перебуваючи у стані постійної конкуренції, пред'являють певні вимоги по відношенню один до одного і до влади, а також чинять непрямий тиск на суспільство з метою створення суспільної думки, яка, в свою чергу, буде впливати на глав урядів, котрі завжди прислухаються до неї [1]. Держава ж виконує функції „пляшкового горлечка”, покликаною пропускати інтереси одних груп і затримувати інтереси інших, керуючись принципом збереження балансу сил в суспільстві [2]. В умовах нерозвиненої демократії виникають неефективні стани, пов'язані з перевищенням владних повноважень індивідів за допомогою ухвалення економічних рішень з метою реалізації приватних персоніфікованих інтересів та задоволення раціонального егоїзму за рахунок нанесення економічної шкоди національним інтересам в цілому та іншим суб'єктам, котрі не беруть участі у цьому процесі.

Групи інтересів в Україні представлені фінансово-промисловими групами (ФПГ), утворення яких було спочатку обумовлено політичними та економічними чинниками (необхідністю виживання в умовах кризової економіки, розриву усталених виробничих зв'язків, недосконалості законодавчої бази, розвалу державних інституцій) й перетворилося на намагання одних ФПГ монополізувати владу і здійснювати політику не зважаючи на інтереси інших ФПГ. Так фінансово-промислові групи з часом трансформувалися у фінансово-політичні, головними ознаками яких стали наявність власної депутатської групи або фракції у вищому законодавчому органі, яка виступала головним лобістом інтересів фінансово-промислової групи, делегування своїх представників у структури виконавчої влади та вплив на редакційну політику засобів масової інформації загальнодержавного масштабу [3]. Ця практика є типовою, оскільки внаслідок процесів приватизації стала популярною практика „політичного підприємництва”, що в свою чергу часто супроводжує такі негативні процеси як боротьба між ФПГ, котра вже переростає закони не лише економічної, а й не вписується в рамки політичної конкуренції. Отже, вплив і зв'язки представника бізнесу у владі дозволяють успішно конвертувати їх у фінансові ресурси згідно із загальновідомою в колах економістів-теоретиків тезою: „економічні відносини проявляються як інтереси”, а провідним інтересом є особистий інтерес. Тобто працює „невидима рука” особистого інтересу.

Групи інтересів, які уособлюють великий бізнес, через лобістів тиснуть на представників влади. Останні, ухвалюючи певні нормативно-правові акти, тим самим створюють політичну ренту для груп інтересів. Адже вигідний законопроект принесе у майбутньому високі надприбутки. В Україні групи інтересів уособлюють в собі лобістів, які дуже часто є тими самими представниками влади – депутатами, які і впливають на хід законотворчого процесу та одночасно грають роль як об'єктів лобіювання, так і професійних посередників між виборцями і владою. Бізнесмени самі долучаються до створення та прощтовхування вигідного законодавства, в результаті чого отримують політичну ренту, яку не потрібно ні між ким розподіляти, оскільки відбувається „стискання” шляху на декілька проміжних ланок. Тому кожен представник „великого” бізнесу прагне увійти у „велику” політику та стати представником влади з метою отримання політичної ренти від перерозподілу на свою користь якомога більшої частки національного багатства, створеного у суспільстві.

Рента від використання адміністративного ресурсу пов'язана з різного роду бар'єрами та обмеженнями, що накладаються на трансакції. При цьому акцент зміщується на контроль доступу до угоди або поля взаємодій як сукупності трансакцій, що мають чіткі межі у фізичному та інституційному просторі. Адміністрація (влада) обмежує доступ до поля, що призводить до монополізації права визначати кому надавати цей доступ, а кому – ні. Обмеженість доступу до поля економічної діяльності або відсутність сприятливих умов для цього призводить до бажання подолати ці бар'єри. Поле набуває ознак граничної корисності для економічного агента і він мусить понести витрати за право доступу до нього. В результаті у адміністрації або її представників, які контролюють ситуацію, виникає додатковий доход – рента [4]. Таким чином, економічні відносини проявляються як інтереси і на прикладі політичної ренти це найбільш яскраво виражено: завдяки монополізації права на владний ресурс відбувається перерозподіл обмежених ресурсів, як правило, без створення суспільних благ та примноження національного багатства.

Література

1. Рейтерович І. В. *Політичний вимір діяльності фінансово-політичних груп у державах перехідного типу: автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.04 / І. В. Рейтерович; НАН України, Інститут світової економіки і міжнародних відносин. – Київ, 2008. – 19 с.*

2. Фельдман П. Я. *Формы функционального представительства интересов в современной России / П. Я. Фельдман // Вестник ЮУрГУ. – 2012. – № 10 (269). – с. 159 – 161.*

3. *Хто кого лобіює в українському парламенті. Інформаційно-політичний портал 4 влада [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://4vlada.net/.../khto-kogo-lob-yu-v-ukra-nskomu-parlament>.*

4. Олейник А. *О природе и причинах административной ренты: особенности ведения бизнеса в российском регионе N / А. О. Олейник // Вопросы экономики. – 2010. – № 5. – С. 58 – 80.*

Володимир ДМИТРІВ

Тернопільський національний економічний університет

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Трансформаційні інституційні процеси супроводжуються системними змінами суб'єктів політичних, ідеологічних, економічних відносин і всього суспільства в цілому, які являють собою складну ієрархічну систему взаємовідносин органів управління, видів економічної діяльності, підприємств і кожного члена суспільства.

Інституційні засади інноваційної моделі розвитку України регламентують норми Конституції України, Господарського кодексу, Податкового кодексу, Цивільного кодексу, Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрямки розвитку інноваційної діяльності в Україні», «Про інвестиційну діяльність», «Про науково і науково-технічну діяльність», «Про